

genstand for politisk debat. Afgrænsninger foretaget blandt andet ved afstemninger i finansudvalget.

Det har fremgået, at man hurtigt gik over til at acceptere lån fra det byggende værft, som andel af egenkapitalen.

Som bekendt er prisdannelsen på skibe helt bestemt af markedskræfterne og kan i perioder være helt frigjort fra de omkostninger, der er forbundet med at bygge et skib. Et værft fortjeneste er således ikke på nogen måde fastsat som en bestemt procentandel af omkostningerne. Videre er det, som det er fremgået af bevisførelsen, yderst sjældent forekommende og særligt på Færøerne, at skibe bygges så identiske, at de kan betragtes som søsterskibe.

Det må derfor kræve en betydelig faglig indsigt af ikke blot national karakter vedrørende nybygningspriser for at have en mening om, hvorvidt et lån ydet af et værft til en bygherre er et reelt lån og ikke blot en ekstravance og således en opskrning af byggeprisen. Dette må anses alment kendt i administrative og faglige kredse. Der ses ikke i forbindelse med denne praksisændring med accept af lån at være truffet en styrkelse af kontrollen.

Accept af lån som egenkapital må derfor være udtryk for en politisk beslutning indebærende en ærkelig svækkelse af egenkapitalkravet.

Det fremgår videre, at man senere er gået over til yderligere at acceptere provisioner fra underleverandører som elementer i egenkapitalen. Under bevisførelsen er det fra politikere og administrativt ansatte blevet fremhævet, at det ikke måtte fordyre projekterne. Det har ikke i øvrigt været muligt at afgrænse anvendelsesmuligheden af provisioner.

Uanset at skibskomponenter må antages at være mere ensartede end individuelt byggede skibe, er det af bevisførelsen fremgået, at der uanset vejledende prislister ikke på nogen måde er en klar markedspris. Der er ingen oplysninger fremkommet under sagen om, at prislister er blevet fulgt i det praktiske liv. Der henvises i denne forbindelse til direktør Flemming Kofoed Pedersens vidneforklaring, gengivet foran i dommen III B, 1, a og i retsbogen side 259. Der ses ikke i forbindelse med accept af provision som egenkapital at være foranstaltet nogen undersøgelse. Det kan heller ikke antages, at man i administrationen eller faglige kredse har været vidende om, at godkendelse af provisioner uden sammenlignelige priser var en afgørelse ikke baseret på en faglig vurdering, men et politisk valg.

Det er oplyst, at accept af sådanne egenkapitalkonstruktioner gav anledning til offentlig debat og blandt andet nedsættelse af et egenkapitaludvalg i 1986.

Måtte man være af den opfattelse, at begrebet egenkapital skulle være et fagligt regnskabsteknisk udtryk med blot det indhold, at kapital skulle stilles i risiko i forhold til et projekt, er udvalgets betænkning særdeles alarmerende.

Af udvalgets medlemmers vidneforklaringer, der er gengivet foran i dommen under III, B, 1, d, er fremgået, at udvalget ikke foranstaltede nogen egentlige undersøgelser, men blot klarede sig med blandt andet nogle orienterende samtaler med embedsmænd m.v. Rapportens indhold kan derfor ikke antages at indeholde andet, end der var almindeligt kendt i landsstyre, blandt politikere og de kredse, der beskæftigede sig med skibsbygning.

Det er bemærkelsesværdigt, at der ved rapporten er vedlagt et færdigt udkast til nye og opstrammende regler på området.

Disse regler blev ikke sat i kraft i den periode, der er relevant i nærværende sag.

Der forløb således flere år.

Atli Dam har foran i dommen under III, B,

Stig Kaas, dómari. Mynd kalmar

1, 1 og i retsbogen side 176 som vidne forklaret, at årsagen var, at det krævede lovændring.

Dette ses ikke juridisk begrundet.

Det er oplyst, at der i det politiske liv har været fortalere for at kræve egenkapital i forbindelse med offentlig støtte og lån. Andre, der ønskede alt overladt til professionelle långivere, der på fagligt grundlag kunne vurdere risiko.

Det har videre af bevisførelsen fremgået, at de færreste værfter var i en alvorlig konkurrencesituation.

Retten finder ikke at kunne afvise, at den manglende opstramning af reglerne skyldtes et politisk ønske om at fortsætte den færøske skibsbygning med den beskæftigelse, det indebar.

Det er anført, at redegørelse gradvis medførte en administrativ opstramning. Over for værfter, redere og advokater m.v. ses der ikke at være gjort tiltag for at oplyse dette. Særligt vidnet Alfred Petersen har forklaret om sine bestræbelser i administrationen. Hans forklaring herom er gengivet foran i dommen under III, B, 1, e og i retsbogen side 202 ff.

Det fremgår, at denne tildels blev afvist. Særligt vedrørende projekter, der var igang, blev han ved politisk trufne afgørelser tilsidesat. I forbindelse med skibet Sverri Olafsen frafaldt landsstyret helt åbent krav om, at redere skulle præstere en egenkapital, inden skibet blev afleveret til dem. Det beløb, der skulle have været erlagt, blev givet som et rente- og afdragsfrit lån. I det omfang de kredse, der beskæftigede sig med skibsfinansiering, er blevet bekendt med afgørelser, har de ikke haft mulighed for at udlede en fast administrativ praksis.

Af Jógvan Sundsteins vidneforklaring gengivet foran i dommen under XX og i retsbogen på side 252 fremgår, at der har været finansieringsproblemer med flere skibe, der var under bygning på færøske værfter på grund af manglende kapital.

Der er ikke i forbindelse med sagen foretaget en tilbundsående undersøgelse af problemstillingen. Bevisførelsen giver dog mistanke om, at egenkapital ikke har været tilstede i regnskabsteknisk forstand i en række tilfælde.

2. Kontraktstillæg

Af bevisførelsen er fremgået, at det er helt sædvanligt, at der udarbejdes tillæg til skibsbygningskontrakter. Der kan ikke være noget påfaldende i, at ikke alt medsendes i forbindelse med en ansøgning til landsstyret om støtte m.v.. Det afgørende må være, om myndigheden får reel mulighed for at bedømme projektet. Det kan være vanskeligt, at afgrænse, hvad der måtte være relevant.

Særligt under bevisførelsen er tillæg vedrørende ændringer i byggetiden blevet fremhævet.

Af fhv. kontorchef Johan Djurhuus' vidneforklaring, gengivet foran i dommen under III, B, 2 og i retsbogen side 214 fremgår, at tillæg vedrørende beløb til ændringer i byggetiden har været kendt anvendt, og at men derved undgik, at redere hele tiden kom »rendende«. Kontorchefen forklarede, at skibet i forbindelse med færdiggørelsen skulle vurderes. Kontorchefen har oplyst, at et beløb ifølge en sådan kontrakt ville blive fratrasket et tilsagn ved medsendelse til landsstyret.

Atli Dam har foran i dommen i samme afsnit og i retsbogen på side 186-187 forklaret om kendskab til sådanne kontrakter. Vidnet har anført, at en sådan kontrakt skulle medsendes til landsstyret.

Bevisførelsen har ikke været en tilbundsående undersøgelse af praksis.

Hvad enten administrationen stiltiende har accepteret sådanne skjulte kontrakter eller accepteret dem i åben form, må det ha-

Framhald á síðu 15